

političnimi razmerami ne toliko na območjih, kjer so živeli Slovenci, pač pa v dalmatinskih predelih Jadrana. Povsem izseljensko naravnana je razprava Alekseja Kalca Selitvena gibanja ob zahodnih mejah slovenskega etničnega prostora: Teme in problemi. Avtor posveča svojo pozornost izselitvenim razlogom in pobudam v zahodni Sloveniji, zlasti v Beneški Sloveniji in Trstu od prvih pojavov do sredine 20. stoletja, ko je bil zadnji večji emigrantski val ob izseljevanju Tržačanov v Avstralijo. Aleš Breclj pa je v pregledu Nekaj podatkov o izseljevanju iz Slovenskega Primorja v Južno Ameriko, predvsem v Argentino prikazal pravzaprav zgodovino slovenskega izseljenstva v Argentini. Izseljevanje označujeta predvsem dva velika vala, prvi iz konca dvajsetih let našega stoletja in drugi iz časa po drugi svetovni vojni. Prvi je zajel kakih 20.000, drugi pa okoli 6000 oseb. Članek je toliko pomembnejši, ker ga je napisal pisec z izkušnjo izseljenca. Podobno velja tudi za avtorico v francoščini objavljenega članka Emigration des artistes de la Primorska, Ireno Mislej. Članek pravzaprav predstavlja pregled likovne umetnosti na Primorskem med obema vojnama in deloma po drugi svetovni vojni. Primorski likovniki so se zlasti med vojnama podajali v emigracijo.

Serijo člankov zaključuje prispevek L'emigrazione da Trieste nel dopoguerra Piera Purinija, ki dopolnjuje obravnavo Alekseja Kalca še z vidika italijanske strani in v katerem skuša avtor v skopih črtah orisati tudi usodo tržaških izseljencev v Avstraliji.

Branko Marušič

Polona Šega, Slovenski kostanjarji na Dunaju: Prebivalci nekdanjega velikolaškega okraja kot kostanjarji v cesarskem mestu (Seidlova zbirka, 19. knjiga). Dolenjska založba & Znanstveni inštitut Filozofske fakultete, Novo mesto 1997, 119 str.

Etnologinja Polona Šega, zaposlena na Inštitutu za slovensko narodopisje ZRC SAZU, je v knjižni obliki izdala diplomsko nalogo (1994) o slovenskih kostanjarjih na Dunaju. Za nalogo je prejela tudi študentsko Prešernovo nagrado. Rezultat njenega večletnega dela, ki je bilo razprto med Dolenjsko, Ljubljano in Dunajem in pri katerem je uporabila pričevanja osebnih informatorjev, arhivsko,

časopisno in slikovno gradivo ter literaturo, je lepo viden v knjižici, ki nas popelje v življenje slovenskih kostanjarjev na Dunaju. To ni samo etnološka, ampak tudi zgodovinska študija, ki jo kot raziskovalec slovenskih izseljenških gibanj z veseljem vzamem v roke z mislijo: postavljen je še en kamenček v mozaiku, ki nosi naslov Slovensko izseljenstvo. Pisana je v prijetnem jeziku, kar omogoča njeno dostopnost tudi nestrokovnjaku.

Dunaj je bil kot prestolno in univerzitetno mesto hkrati glavno mesto države, v kateri so stoletja živeli Slovenci. Veliko vemo (še zdaleč pa ne vsega) o življenju slovenske intelektualne elite v tem mestu, tj. študentov, profesorjev, umetnikov, manj že o slovenskih visokih uradnikih, vojaških funkcionarjih, sodnikih, srednješolskih profesorjih itd., še manj pa o obrtnikih, trgovcih, kramarjih, delavcih, gostilničarjih, železničarjih itd. slovenskega rodu, ki so stalno ali samo sezonsko delali v tem cesarskem prestolnem mestu. Med njimi so bili kostanjarji, ki so dobesedno dajali pečat uličnemu utripu mesta do prve svetovne vojne, ko je njihovo število začelo počasi upadati vse do današnjih dni. Avtoričina študija nam torej odkriva in s tem ohranja vedenje o delu slovenskih (ekonomskih) priseljencev na Dunaju.

Sezonsko izseljevanje ima v slovenskem prostoru že staro tradicijo. Krošnarji, kramarji, gozdni delavci, sezonski poljedelski delavci, predice itd. so kategorije ekonomskih izseljencev, ki so manj raziskane. Če je krošnarje zanesla pot povsod po Evropi, je ostale zlasti v smeri proti vzhodu (npr. 'Hrvatarije' v slavonske gozdove in kasneje tudi dlje, tj. v Srbijo in Romunijo), predice in poljedelske delavce na Ogrsko itd. Zanimivo je tudi, da so bila zlasti obrobja slovenskega etničnega prostora »baza« sezonske delovne sile, npr. Benečija, Tolminska, vzhodnoštajerski in obkolpski predeli (Bela krajina), Brkini in ne nazadnje ribniško in kočevsko območje. Avtorica obravnava kostanjarje iz velikolaškega okraja, ki je dalo največ slovenskih kostanjarjev na Dunaju.

Nedvomno ji je bila opravljena naloga spodbuda za razširitev teme, ki jo raziskuje, tj. na problematiko slovenskih krošnarjev. Krošnarstvo pri Slovencih je zanimivo tudi z vidika slovenskega izseljenstva v ZDA. V zgodnjem belokranjskem »valu« priseljencev v ZDA (od konca tridesetih do šestdesetih let 19. stoletja) so bili tudi krošnarji, ki so onstran Atlantika nadaljevali s krošnarjenjem, pridobljeni kapital pa vložili v trgovine in gostilne v Ameriki. Mnogi med njimi so postali premožni trgovci v St. Louisu, Chicagu, Cincinnatiju

in še kje. Tako je knjiga Polone Šega Slovenski kostanjarji na Dunaju lep uvod v njeno nadaljnje delo, vsem zainteresiranim pa poučno in prijetno branje.

Marjan Drnovšek

Peter Vodopivec in Joža Mahnič, ur., **Slovenska trideseta leta: Simpozij 1995**. Slovenska matica, Ljubljana 1997, 252 str.

Leta 1997 je izšel zbornik *Slovenska trideseta leta* z razpravami s posvetovanja z istim naslovom, ki ga je 19. in 20. septembra 1995 organizirala Slovenska matica v Ljubljani. V zborniku je objavljenih štiriindvajset prispevkov, ki prikazujejo in analizirajo življenje Slovencev v tridesetih letih tega stoletja z različnih zornih kotov: z nacionalnega, političnega, demografskega, gospodarskega, socialnega/sociološkega, ideološkega, cerkvenega in duhovnega, kulturnega, izobraževalnega, literarnozgodovinskega, umetnostnozgodovinskega in muzikološkega. Posvetovanje je potrdilo oceno organizatorjev, da so bila trideseta leta našega stoletja izjemno pomembno obdobje novejše slovenske zgodovine.

Na posvetovanju sta sodelovala tudi sodelavca Inštituta za slovensko izseljenstvo ZRC SAZU Marjan Drnovšek in Janja Žitnik. Njuna prispevka sta od vseh v zborniku edina, ki obravnavata vprašanja slovenskega izseljenstva v tridesetih letih. Ker je ta tema za bralce *Dveh domovin* še posebno zanimiva, bom v tem poročilu podrobneje predstavil vsebino njunih referatov.

Marjan Drnovšek v svojem referatu »Slovenski izseljenci in domovina v tridesetih letih« ugotavlja, da se v obravnavanem desetletju znova obudi zanimanje za slovensko izseljenstvo, v tem času pa se ponovno poraja tudi dilema o dobrih in slabih straneh tega procesa. Tako kot je bilo izseljevanje na eni strani priznано kot naraven pojav, življenjska nuja in, če hočemo, tudi kot pravica posameznika do gibanja in izbire okolja, v katerem želi živeti, je bilo izseljevanje po drugi strani, z vidika maloštevilnega naroda, ki ga je povojna diplomacija še razkosala, nevaren pojav, ki je bil še toliko bolj usoden za Slovence, saj so bili mnogo bolj dovzetni za iskanje boljšega življenja izven domovine, marsikdaj nepovezanega z njujo odhoda zaradi preživetja.